

Muligheter for reduksjon av landbruksforurensningen i Vestfold

Av Per Bjerkø

Per Bjerkø er fylkesagronom i Vestfold.

Vestfold er på mange måter en god representant for flatbygdene på Østlandet når det gjelder landbruksforurensninger.

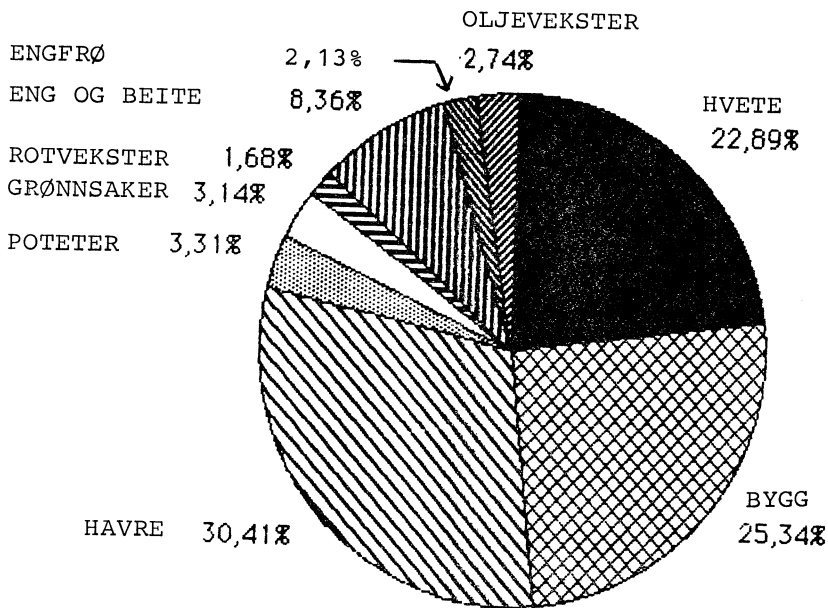
minerende jordarter. I tillegg er det innslag av sandjord i Lågendalen og i kystområdet, og morenejord i tilknytning til Raet.

Arealer og arealbruk:

Samlet areal dyrket jord i Vestfold er ca. 430 000 daa. Leir- og siltjord er do-

Ca. 90% av jorda er åpen åker, som med få unntak blir pløyd hvert år. Høstpløying er mest vanlig.

Figur 1. Arealfordeling i Vestfold 1986.

Husdyr.

Etterhvert er det blitt lite husdyr i Vestfold. Ca. tall fra 1986:

Mjølkekyr	Antall	4 000
-----------	--------	-------

Ungdyr av storfe	5 000
Avlsgris	5 000
Slaktegris, levert pr. år	40 000
Verpehøns	190 000

Om vi fordeler all husdyrgjødsel på alt dyrket areal, blir det i middel ca. 0.5 kg fosfor pr. daa., som er ca. 25% av antatt behov. En beregning av spredeareal etter gjeldende regler vil kreve ca. 13—14% av totalarealet for det samlede husdyrtallet.

Mye erosjonsutsatt jord.

Det meste av jordarealet er utsatt for erosjon. De største problem har vi i leirjordområdene i indre del av fylket og i Sande. Forbipasserende med jernbane eller E 18 gjennom nordre del av Sande får et godt bilde av bratt leirjord, planert terreng, overflatevann og erosjon.

Mange bruk og mange deltidsbrukere.

Rundt regnet er det ca. 3 500 bruksenheter i Vestfold. Gjennomsnittsgården har ca. 120 daa. dyrket jord. Ca. 70% av brukerne har fast arbeid utenom bruket.

Viktige forhold når det gjelder tiltak mot forurensing:

I løpet av seminaret har vi fått en bred oversikt over forurensingsproblem og tiltak. Fra min plass som fylkesagronom med arbeidsområde jord- og plantekultur har jeg etterhvert fått oppfatninger både om de foreliggende problem, aktuelle tiltak, og muligheter for å få tiltakene gjennomført. Her tas med det viktigste:

- * Vi står overfor 3 500 bedrifter med ulikheter i naturgrunnlag, driftsmåte, økonomiske forhold, innstilling fra brukere o.s.v.
- * En stor del av budskapet om forurensning oppfattes negativt av mange. Utgangspunktet for motivering og informasjon er derfor dårligere for dette enn

for de vanlige saker veiledningstjenesten legger frem for bøndene.

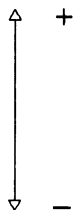
- * Vi må unngå å skape unødige motforestillinger. Avisoppslag der bøndene får hovedansvaret for forurensningen, er en taktisk dårlig start for tiltak som krever samarbeid.
- * Hver enkelt bonde må få informasjon og opplæring for å få mest mulig innsikt i fagområdet. Dette er en forutsetning for positiv holdning. I tillegg kommer det verdifulle at det blir vist omtanke i alle enkeltsaker på gården.
- * De faglige organisasjonene i landbruket er meget verdifulle brikker i prosessen. Bøndene har stor tillit til egne ledere, og når det gjelder møter og studietiltak, bør helst organisasjonene være arrangører.
- * Et eksempel på dette er studietiltaket «Forurensning fra landbruket». Sist vinter gjennomførte ca. 400 deltagere (ca. 50 ringer) dette kurset i Vestfold i regi av Bygdefolkets Studieforbund.

Tiltakene vurderes i forhold til nytten for gården.

Det er helt naturlig at bonden vurderer tiltakene mot forurensing i forhold til virkningen på økonomi og nytte for driftsenheten. Gode tiltak for gården er det vanligvis lett å få gehør for, mens ulønnsomme tiltak i langt større grad må gjennomføres ved lov og forskrifter.

Skissemessig kan tiltakene rangeres som nedenfor:

Tiltak som oppfattes nyttige for bonden.

Tiltak som oppfattes lite nyttige for bonden.

Gjødslingsplanlegging.

Tiltak mot overflatevann.

Grøfthing.

Mindre jordpakking.

Ikke pløying i dalbunnen.

Endret pløyeretning.

Bare vårspredning av husdyrgjødsel.

Overgang fra høst- til vårploying.

Redusert jordarbeiding. (Uten pløying.)

Utbedring av gjødsellager.

Reduksjon av besetningen.

Hva kan vi oppnå i reduksjon av forurensningen?

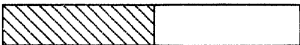
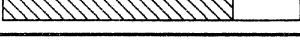
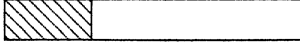
En er henvist til gjetninger som svar på dette spørsmålet. Jeg vil likevel antyde noe, og har regnet med en tidsperiode på

ca. 5 år, og en aktiv satsing av alle gode krefter i arbeidet mot landbruksforurensningene.

Skissen nedenfor viser noen av de forhold som spiller inn.

Figur 2. Skisse: Tiltak mot forurensning av fosfor fra jordbruket, Vestfold.

SKISSE: TILTAK MOT FORURENSING AV FOSFOR FRA JORDBRUKET, VESTFOLD

TILTAK	VIRKNING MOT TAP AV P	AKSEPT HOS BONDEN	ANTATT PRAKTISK VIRKNING I FORHOLD TIL TEORETISK MULIGHET
STOPP LEKKASJE I GJØDSELLAGER, MJØLKEROM, SILO	* * *	* *	70%
BRUK HUSDYRGJ. - BARE VÅR - VÅR OG HØST	* * * * *	* * *	50%
GJØDSLINGPLAN	* *	* * *	80%
TILTAK EROSJON - FLOMGRØFT OG KUMMER - IKKE PLØYING - VÅRPLØYING	* * * * * *	* * * *	30%

I tillegg kommer de tilførsler av fosfor som vi av naturbestemte årsaker må få ved jordbruksdrift.

Slutning:

På kort sikt vil vi få størst effekt mot landbruksforurensning ved sanering av punktkilder, mer riktig behandling av husdyrgjødsel og tiltak mot erosjon.

Riktige gjødslingsplaner for alle bruk er et nyttig og positivt tiltak som er mulig å gjennomføre ved det veiledningsapparat vi har.

Tiltakene mot erosjon er en stor oppgave for de fleste bruk i Vestfold. Sett på lang

sikt er erosjonsforebyggende tiltak helt nødvendig for å ta vare på produksjonsgrunnlaget, og skadene i vassdragene er derfor bare en del av problemet ved erosjon.

Det er viktig og nødvendig med et bredt samarbeid mellom alle parter innen fagområdet. Særlig viktig er det at bøndene og bøndernes organisasjoner er med på alle nivåer i arbeidet for å redusere landbruksforurensningen.